

Meditatie

Gemeente van Jezus Messias, lieve mensen,

Onze tijd lijkt meer dan de afgelopen eeuw ontvankelijk voor mystiek. Er is een hang, om niet te zeggen een honger om in aanraking te zijn met wat niet aan te raken is, te kennen wat niet gekend is. Denk maar aan de vele televisieprogramma's als het zesde zintuig, medium etc. Met het kleiner worden van de wereld door televisie en internet komt ook steeds meer informatie beschikbaar uit de praktijken van andere religies. Er is een nieuwsgierigheid naar de binnenkant van het bestaan, een kijkje in het hiernamaals, een levendige belangstelling voor wat er achter zich achter de laatste deuren van het leven bevindt.

Er is een weten van de geheime dingen zonder die dingen te kennen. Misschien vindt u, net als ik, dat het woord mystiek maar een vaag woord is. En omdat ik het een belangrijk begrip vind in verband met ons christelijk geloof en de teksten uit het Thomasevangelie, wil ik proberen dat begrip mystiek een beetje uit de doeken te doen.



Geen weet van
wat zich daarbinnen afspeelt...

Stelt u zich eens een huis voor met gesloten deuren en vensters, gesloten luiken voor mijn part. Wie er langs komt weet niet wat er zich daarbinnen afspeelt. Dat is geheim. Maar ieder geheim heeft een lek. Blijkbaar zijn er mensen binnen geweest, want er gaan verhalen over de dingen die zich daarbinnen afspelen. Er bestaan een vermoeden. Als het echt geheim zou zijn, dan heeft ook echt niemand er weet van. En dan zou niemand het er over hebben. Met heeft het alleen over geheimen waarvan op de een of andere manier wat naar buiten komt. Zo



Geheime Dienst:
alleen voor ingewijden...

weet men wel van het bestaan van een geheime dienst, maar niet van de inhoud en de werkzaamheden. Ieder geheim, geheimenis, wordt dus door buitenstaanders op z'n minst vermoed... En wie het geheim ook wat inhoudelijk kent is een ingewijde, iemand die de inhoud ervan heeft leren kennen. Als ik

dat betrek op het christelijk geloof, dan zou ik willen zeggen dat wij in de kerk en als christenen een geheim bewaren, waarvan buiten de kring vermoed zou kunnen worden dat het er is –of juist niet, maar dan zouden we met een lege huls bezigzijn en daar ben ik de komende eeuwigheid nog niet aan toe- maar waarvan men niet precies weet wat het is. Wie een tijdlang in het huis geweest is en met de bewoner heeft vertoefd en de dingen meegedaan heeft, die is door de ervaring ingewijd in het geheim dat in het binnenste huist. Misschien kun je zeggen dat er zo een inner circle is, een binnenste kring van mensen aan wie het geheim geopenbaard is, die de taal hebben leren verstaan en spreken en die de grammatica van het gebeuren daarbinnen hebben leren kennen. Er wordt in onze kring gesproken en er wordt geluisterd met meer dan de oren, het gaat tot in de ziel van het bestaan. En als de ziel luistert, krijgen alle dingen een taal (*naar: Guido Gezelle*).



Guido Gezelle



Meister Eckhart

Er is een tweede betekenis van dat woord mystiek die voor ons van belang is, en die heeft betrekking op de eenwording van een mens met God, een eenwording met de ultieme werkelijkheid of op z'n minst het streven naar die eenwording. Wie daarnaar streeft is een mystica of mysticu. Christelijke mystici als Meister Eckhart, Jan van Ruusbroec , Hildegard von Bingen,

Theresa van Avila, Johannes van het Kruis worden in onze tijd opnieuw gelezen en bestudeerd. En in die ontvankelijkheid valt het Evangelie van Thomas op een gespreid bedje. Die 114 uitspraken van Jezus, waarvan al een deel rond 1900 in het Grieks bekend was, werden in een Koptische tekst gevonden in 1945 en in de loop van de jaren door vele wetenschappers vertaald, bestudeerd en becommentarieerd.

Ik ga niet verder in op de bijzondere geschiedenis van die gevonden teksten, want ten eerste ben ik daarvan geen echte kenner en ten tweede is een viering als dit niet zozeer de plek voor een betoog. Overigens heeft Jacob Slavenburg afgelopen maandag daar ook het nodige al over verteld, hier in de Taborkerk. Maar wat doen we dan *in de kerk* met deze woorden die aan Jezus zijn toegeschreven? Welnu, omdat er goede gronden zijn om aan te nemen dat delen van dit geschrift teruggaat op zeer oude traditie –rond het jaar veertig na Christus- en dus ouder is dan het oudste Evangelie in de bijbel – dat van Marcus- is het zeer de moeite waard om er naar te luisteren. En vooral om te proberen er iets van waarde uit te distilleren. Het ter harte te nemen.



Vandaag dus een paar fragmenten. *Dit zijn de geheime woorden*, zo begint de proloog van het boekje. Judas Thomas, Judas is volgens Marcus 6 een broer van Jezus en Thomas betekent tweeling. Wie zijn er nauwer aan elkaar verwant dan tweelingbroers? Dit beeld van een tweelingbroer kunnen we interpreteren als

een poging om de betrouwbaarheid van deze geheime woorden benadrukken. Zo dicht als een tweelingbroer, zo dicht tot Jezus staat de mens die deze woorden doorgeeft. Voor wie zijn deze woorden nu geheim? Daarvoor neem ik u mee terug naar wat we lezen bij Marcus, waar Jezus het heeft over de buitenstaanders, voor wie hij in *gelijkenissen*, in *raadselspreuken* spreekt. Een gelijke-



Relief Madeleine Parijs

nis is een verhaal dat voor de één een verhaaltje blijft en voor de ander een openbaring. En in het vertellen van deze typische verhalen staat Jezus helemaal in zijn eigen Joodse traditie. Één van de mooiste gelijkenissen uit die lijn vind ik in het Bijbelboek 2 Samuël 12, waar de profeet Natan bij koning David komt nadat David Batseba zwanger heeft gemaakt en haar man Uria de

dood heeft ingejaagd. Wat doet Natan? Hij zegt niet “David, je hebt ingebroken in het huwelijk van Uria en Batseba en je hebt Uria vermoord.” Nee, Natan vertelt een verhaal. Er was eens... Een verhaal over een rijke man die alles heeft wat hij nodig heeft en toch nog het enige lammetje afpakt dat zijn arme buurman bezit. En als David dat verhaal hoort -ter harte neemt- is hij woedend en roept hij het uit: die man die dat geflikt heeft die heeft is een kind des doods. En dan wordt het stil.....

De betekenis van die woorden van het verhaal zijn nog geheim voor David. Totdat Natan de stilte verbreekt en zegt: “Jij bent die man...” Met een schok komt David tot zelfkennis, als hij zichzelf in het verhaal ziet gespiegeld. U kent wel die plaatjes waar je op blijft staren om te zien wat de ander ziet: de ander ziet een saxofoonspeler en jij ziet het gezicht van een jonge vrouw. Het zit er beide in maar voor het beeld van de ander ben je blind. Dat moet je als het ware geopenbaard worden.

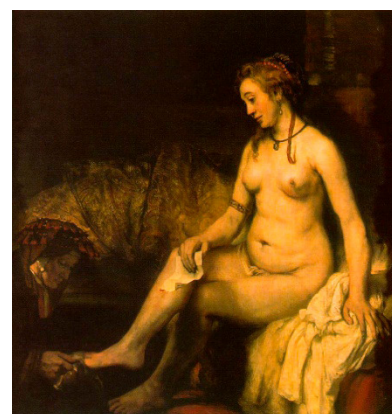


Jonge vrouw
of saxofoonspeler?

Het is niet voor niets dat psalm 51, waarin deze ernstige misstappen van David naar voren komen, er dat vers staat: “...maar u wilt dat waarheid mij vervult, u leert mij wijsheid, diep in mijn hart.” Godskennis en zelfkennis gaan samen op, zo leert Jezus ons in het Thomasevangelie.

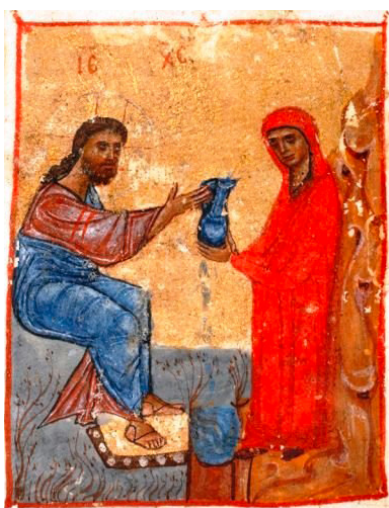
Welnu, nu zijn we dicht bij de *betekenis van wat geheim is*. De woorden van Jezus, de woorden van God, liggen niet buiten ons bereik. Ze zijn niet te zwaar, niet te hoog, niet aan de overkant van de zee. Ze zijn gewoon te horen voor iedereen die oren heeft. Maar ben je als mens ook *in* die woorden nu op zoek naar *wat van betekenis is voor je leven?* Existentiële betekenis zullen we het maar noemen. Want natuurlijk gaat het niet zomaar om het verschil tussen het gezicht van een jonge vrouw en een saxofoonspeler op een tekening, dat is maar een vergelijking, een gelijkenis. Het gaat hier om een verschil tussen ofwel het oppervlakkig luisteren, het ene oor in het andere oor uit ofwel die woorden wegen in het licht van je eigen leven, aan de binnenkant van je bestaan. Als de ziel luistert krijgt alles taal.

En dan zijn we vanuit de proloog bij het eerste logion aanbeland, het eerste woord van Jezus, want daar zegt hij: *iedereen die de diepere zin van mijn woorden achterhaalt, zal de dood niet smaken*. We ontdekten net dat een gelijkenis, een raadsel -masjaal in het Hebreeuws- eigenlijk die twee in één kennis met zich meebrengt: kennis Gods en zelfkennis. Inzicht in Gods goede wegen die hij voor mensen wil banen en inzicht van de mate waarin je zelf er in slaagt om die wegen al of niet te bewandelen en inzicht in je eigen verlangens daarover. Weet u wat David overkwam toen hij daar



Rembrandt van Rijn: Bathséba met de brief van Koning David

door middel van een verhaal van Natan omver werd geblazen? Hij smaakte de dood die hijzelf had veroorzaakt. Het was de enige manier om hem tot inzicht te brengen, de enige manier om het terug te brengen bij het ware leven. In Logion 101 staat “...want mijn moeder baarde mij voor de dood, maar mijn Ware Moeder (de Geest van de Eeuwige) heeft mij het leven geschonken. Als Jezus gelijkenissen vertelt dan heeft hij voor ogen om mensen op de weg van het leven te krijgen, een leven dat de moeite van de eeuwigheid waard is. En in de kleine kring van zijn leerlingen legt hij de gelijkenissen uit, zoals Natan dat deed bij David, zodat zij inzicht krijgen in de wegen van het Koninkrijk en toegerust worden om het leven aan anderen door te geven.



Indringende woorden indrinken...

En wie wat langer in zijn nabijheid verkeert, hangt steeds meer aan zijn lippen bij deze verhalen en uitlegingen. Zijn leerlingen drinken zijn woorden als het ware in, zoals die Samaritaanse vrouw doet bij de bron van Jacob, als ze midden op de dag daar Jezus ontmoet en met hem in gesprek raakt. Zij drinkt zijn woorden in, want wat hij vertelt licht een tipje van de sluier op van wat verborgen is. *‘maar wie het water drinkt dat ik hem geef, zal nooit meer dorst krijgen. Het water dat ik geef, zal in hem een bron worden waaruit water opwelt dat eeuwig leven geeft.’* Zij komt daar bij die put om water te halen. Maar de woorden van Jezus die ze daar hoort blijken levend water dat zij indrinkt alsof ze nog nooit gedronken heeft. . Zodat in het hart van die woestijn die heldere fontein kan ontspringen. En in ons evangelie van Thomas, in logion 108, zegt Jezus: *“Wie de woorden uit mijn mond indrinkt zal worden als ik en ik zal worden als hij en de verborgen dingen zullen hem geopenbaard worden.”*

En daar ontmoeten we een ander belangrijke dimensie van het Thomasevangelie, namelijk die eenwording met Christus –*dat is vereenzelviging, identificatie met de Weg*- die we ook wel uit de brieven van Paulus kennen: ik in hem en hij in mij. De woorden van Jezus -waarin hij als rabbi, als kind van Israël, als zoon van David, als gezalfd met de Geest van de Eeuwige, *God zelf* present stelt- die woorden dringen door tot in de diepste kern van het mens-zijn en brengen als het ware een mens tot nieuw leven. De Geest die Jezus bezielt, gaat ook diegenen bezielen die zijn woorden indrinken. Reisgenoten van Jezus onderweg naar het Koninkrijk, Mensen van de weg. Kom, Geest van God, maak onze harten open, dat Christus bij ons woning vindt.

Ik sluit af met dat woord uit het Johannesevangelie, -Johannes 10, vers 35 dat overigens tegelijk doet denken aan psalm 8. Jezus zegt dan dat de mensen tot wie God spreekt *goden* genoemd worden. Gods woorden scheppen nieuw leven en maakt mensen deel van zijn goddelijkheid. Zo dragen de goddelijke woorden altijd die geheime kracht in zich om mensen tot het ware leven te bewegen, zodat ze ook zelf het leven voortbrengen. Als de ziel luistert, krijgen alle dingen om ons heen een taal. Gij louter Bron van Eeuwigheidsleven, wij zegenen U.
AMEN



mensen van de Weg...